

ศึกษาหลักธรรมและการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ

A Study of Dhamma Principles and Phaggunathera's Enlightenment

พระสมศักดิ์ กิตติธมฺโม, Phra Somsakdi Kittidhammo¹

E-mail: phrasomsakdi@gmail.com

สุธี แก้วเขียว, Suthee Kaewkiaw²

Received: March 8, 2021 Revised: March 11, 2021

Accepted: May 12, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์เรื่อง “ศึกษาหลักธรรมและการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาเนื้อหาและหลักธรรมในการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ และเพื่อศึกษาการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร จากการศึกษาพบว่า พระฝัดคุณะอาพาธหนักด้วยอาการไข้สูงจนเกิดทุกขเวทนารุนแรง พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปเยี่ยมและทรงแสดงธรรมโปรด ต่อมาพระฝัดคุณะได้มรณภาพ ทรงพยากรณ์ว่าพระฝัดคุณะจะได้บรรลุธรรมโดยละโอรัมภาคียสังโยชน์ 5 การบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะสอดคล้องกับคิริมานันทสูตร ซึ่งเป็นการปฏิบัติสำหรับภิกษุผู้กำลังอาพาธโดยการพิจารณาสัญญา 10 พร้อมด้วยการเจริญสติปัฏฐาน 4 เป็นเครื่องมือทำให้สัมโพชฌังคสมบุรณ์ ทำให้วิชาและวิมุตติสมบุรณ์ โดยมีสีลานุสสติเป็นศีลวิสุทธิเบื้องต้นจนครบวิสุทธิ 7 และสอดคล้องกับกระบวนการวิปัสสนาภาวนาในพระสูตรอื่น ๆ ด้วยการเจริญเวทนามุขัสสนาสติปัฏฐานโดยพิจารณาชั้น 5 ให้เห็นอนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา จนวิปัสสนาญาณพัฒนาถึงมรรคผล จนท่านสามารถละโอรัมภาคียสังโยชน์ 5 ได้ก่อนที่จะมรณภาพ บรรลุเป็นอริยบุคคลระดับพระอนาคามี ไปบังเกิดในชั้นพรหมสุทธาวาส แล้วจะปรินิพพานในชั้นพรหมสุทธาวาสนั้น

คำสำคัญ: (หลักธรรม), (การบรรลุธรรม), (พระฝัดคุณะ)

¹ นิลิตปริญญาโท สาขาวิชาวิปัสสนาภาวนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบพิตศึกษาพุทธโฆส นครปฐม/ Palisueksabuddhaghosa Nakronprathum compus Mahachulalongkornrajavidyalaya

² มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร / Phranakhon Rajabhat University.

Abstract

This article was a part of research paper entitled ‘A Study of Dhamma Principles and Phaggunathera’s Enlightenment’ containing two objectives, to study the contents and Buddha’s teaching for enlightenment of Phaggunathera, and Phaggunathera’s enlightenment. It was a documentary work. The findings were that Phaggunathera had severe fever suffering. The Buddha, once had visited him and delivered him a teaching to practice. Later, he passed away with much brighter body. The Buddha confirmed that his body became very brighten because of his abandonment of 5 *Orambhāgiya Saṃyojana* or five groups of fetters. His enlightenment was consistent with *Girimānandasutta*, presenting the practical method for sick Bhikkhu suffering from deadly pains, by observing Ten Perception (*Saññā*) with Four Foundations of Mindfulness as the tools to accomplish the *Sambojjhanga* fully, and to achieve the wisdom (*Vijjā*) and liberation (*Vimutti*) by having *Sīlānussati* as a base of *Sīla* purification (*Sīlavisuddhi*) to full all the rest of 7 purifications (*Visuddhi*). It also was synergetic to the insight practice found in other Suttas which start from mindful contemplation of feeling, acknowledging the impermanency (*Aniccatā*), suffering (*Dukkhatā*), and non-selfness (*Anattatā*), and cultivating *Vipassanāñāṇa* (Wisdom) to enter into the noble path (*Magga*) and fruition (*Phala*) which cause Phaggunathera to abandon the 5 *Orambhāgiya Saṃyojana* before his passing away, and he was reborn in *Suddhavāsa* Brahma realm, and finally would be accomplished *Parinibbāna in* that realm.

Key words: (Dhamma Principles, Enlightenment), (Phaggunathera)



1. บทนำ

สรรพสัตว์ทั้งหลาย อันได้แก่ มนุษย์ เทวดา พรหม สัตว์เดรัจฉาน เปเรต อสุรกาย สัตว์นรก เวียนตายเวียนเกิดในวัฏสงสารอันยาวนานหาต้นชนปลายไม่พบ ต้องเผชิญกับความทุกข์ เมื่อเกิดมาแล้วก็ย่อมพบกับความเศร้าโศกเสียใจ เนื่องมาจากประสบกับสิ่งที่ไม่พอใจ ในสิ่งที่เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรส ได้สัมผัส พัดปรากจากของรักของหวง เช่น คนที่รักตาย ทรัพย์สมบัติวิบัติ สูญหาย เสื่อมเสียอำนาจ เสียชื่อเสียง ฯลฯ ทุกข์จากความผิดหวังไม่ได้ในสิ่งที่ต้องการ ทุกข์จากความแก่ ความเจ็บป่วย และตายในที่สุด พระพุทธศาสนาคือคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ทรงชี้แนะบอกทาง บอกวิธีการในการพ้นจากทุกข์ พระองค์ได้สั่งสอนเวไนยสัตว์ ให้ประพฤติปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระองค์จนดับกิเลสเพลิงทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง บรรลุเป็นอริยบุคคลตั้งแต่โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี และอรหันต์ เป็นจำนวนมากมาหลายมหาคัลป์ ผู้บรรลุธรรมเหล่านั้นโดยเฉพาะพระอรหันต์ผู้มีอภิญญา 6 ได้รู้แจ้งเห็นจริงตามคำสอนของพระพุทธองค์ จึงได้ทำการสังคายนารวบรวมคำสอนของพระพุทธองค์ให้เป็นหมวดหมู่ และได้มีการบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก ได้ถูกสืบทอดมากกว่า 2600 ปีแล้ว

การศึกษาพระไตรปิฎกก็เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงความดับทุกข์ตามลำดับ พระไตรปิฎกบรรจุรวบรวมคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้อย่างละเอียด แบ่งเป็น 3 หมวดคือพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก เนื่องจากหลังจากพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว พระองค์ได้เสด็จไปยังแคว้นต่างๆ ในชมพูทวีป ด้วยพระมหากรุณาธิคุณได้ทรงสั่งสอน ชี้แนะบุคคลต่างๆ ให้ปฏิบัติตามด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล แต่ละชุมชน พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์สอนให้ปฏิบัติเพื่อมุ่งสู่ความพ้นทุกข์ ความหลุดพ้นจากวัฏสงสาร คือนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด ซึ่งมีอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่สำคัญ รวมไปถึงการเจริญสมณวิปัสสนากรรมฐาน อันเป็นวิธีการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพ้นทุกข์ ในปัจจุบันนี้พระพุทธศาสนาล่วงเลยมานานมากแล้ว การศึกษาเล่าเรียนของภิกษุสามเณรย่อหย่อน ไม่ค่อยสนใจศึกษาพระไตรปิฎก แต่ไปสนใจในเรื่องความเจริญทางโลก ความรู้ในปริยัติจึงไม่แตกฉาน ไม่สามารถที่จะเผยแผ่คำสอนของพระพุทธองค์ในระดับปัญญาชั้นสูงได้ การแสดงธรรมก็เน้นไปในเรื่องชักชวนให้ประชาชนทำทานมากๆ ปลูกเสกเครื่องรางของขลัง หลอกหลวงชาวบ้านให้หลงเชื่อมงายในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ไม่ทำให้เกิดปัญญา ในเวลาปัจจุบันนี้มีประชาชนสนใจนำเอาหลักวิธีการปฏิบัติตนขณะเจ็บป่วยหนักใกล้ตาย โดยการให้ผู้ป่วยฟังธรรมก่อนตาย และปรากฏว่าเมื่อตายแล้วมีศพของคนตายบางศพมีผิวสีเหลืองแปลกจากศพอื่นๆ ก็มีความเข้าใจไปว่าผู้ตายละสังโยชน์ 5 ได้แล้วศพจึงมีผิวสีเหลืองดูว่าผ่องใส

วิธีการให้ผู้ป่วยหนักฟังธรรมแล้วจะมีโอกาสละสังโยชน์ 5 ได้นั้น ผู้นำเอาวิธีการนี้มาเผยแพร่นั้น อ้างถึงพระสูตรที่ชื่อว่าผัคคุณสูตร³ กล่าวถึงภิกษุในสมัยพุทธกาลชื่อพระผัคคุณะ

³ อ.จ.ก. (ไทย) 22/56/539-543.

ขณะที่อาพาธอย่างหนัก มีทุกข์เวทนา ปวดท้องดังมีใครเอามีดมากรีด ปวดหัวดังมีใครเอาเชือกมารัดบีบศีรษะ แทบระเบิดเป็นเสี่ยงๆ ตัวแสบร้อนดังถูกจับบีบย่างบนเตาไฟ เมื่อได้ฟังธรรมจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ต่อมาได้มรณภาพในที่สุด ศพมีอินทรีย์ผ่องใส พระพุทธเจ้าตรัสว่าพระผัดคุณะละสังโยชน์ 5 ได้แล้ว การได้ศึกษาการบรรลุนิพพานของพระผัดคุณะและหลักธรรมในผัดคุณสูตรในครั้งนี้ เพื่อนำเอาไปใช้ปฏิบัติเพื่อละสังโยชน์ และสั่งสอนเผยแผ่โดยมีความศรัทธาในคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าตราบใดที่มีการเจริญมรรคมีองค์ 8⁴ ย่อมเป็นทางปฏิบัติไปสู่ความดับทุกข์ สมถวิปัสสนาภาวนาสามารถนำไปสู่การละสังโยชน์บรรลุนิพพานได้ตามลำดับ ได้แก่ โสตาบัน เป็นต้น เมื่อบรรลุโสตาบันย่อมเป็นหลักประกันของชีวิตไม่ตกไปสู่อบายภูมิ 4 มีสัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย ลัตว์นรก จะเกิดในสุคติภูมิ⁵ คือ มนุษย์ หรือเทวดา อย่างมากไม่เกิน 7 ชาติ และจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้นั้น เป็นสิ่งที่ต้องพิสูจน์ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา⁶ เท่านั้น

วิปัสสนาเป็นปัญญาพิเศษที่เห็นธรรมชาติตามความเป็นจริง เป็นความจริงตามปรมาตถ์ว่ากายนี้ รูปนี้ประกอบ ธาตุ 4 ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ลม⁷ และวิญญาณที่อาศัยในกายนี้ เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน วิปัสสนาเมื่อดำรงอยู่มีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสิ่งอื่นๆ เป็นกระบวนการ ในการปฏิบัติธรรมตามอริยมรรค ทำให้เจริญขึ้นด้วยการพิจารณาอารมณ์ไปที่ลักษณะของขั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ว่าไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเสื่อม และดับไป ไม่สามารถบังคับบัญชาได้ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาพิเศษที่เรียกว่าวิปัสสนานั้น ต้องมีสัมมาทิฐิ⁸ จึงนำไปสู่สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ เป็นเหตุ เกิดผลเป็นสัมมาญาณ สัมมาวิมุตติ เกิดมรรคสมังคี ประหาณกิเลสสังโยชน์ 3 ตัวแรก ได้แก่ ลักกายทิฐิ วิจิกิจฉา สีลพทปรามาส จะบรรลุเป็นอริยบุคคลขั้นที่ 1 ผู้เข้าสู่กระแสพระนิพพาน เรียกว่า โสตาบัน จะไม่ตกไปสู่อบายภูมิ 4 เกิดในสุคติภูมิไม่เกิน 7 ชาติ และบรรลุอรหัตผลในที่สุด ลำดับต่อไปขั้นที่ 2 เมื่อกำจัดกามราคะสังโยชน์ และปฏิฆะสังโยชน์อย่างหยาบลงได้ เหลือแต่อย่างละเอียดย เรียกว่า สกทาคามี จะกลับมาสู่มนุสสภูมิอีกครั้งเดียว ต่อไปขั้นที่ 3 กำจัดกามราคะสังโยชน์ ปฏิฆะสังโยชน์ได้หมด เรียกว่า อนาคามี จะไปเกิดในชั้นพรหมสุทธาวาสและบรรลุอรหัตผลในขั้นนั้น ส่วนผู้ละสังโยชน์เบื้องสูงที่เหลืออีก 5 ข้อจะบรรลุเป็นพระอรหันต์ เข้าสู่นิพพานอันเป็นบรมสุข

การศึกษาหลักธรรมและการบรรลุนิพพานของพระผัดคุณะ ซึ่งปรากฏอยู่ในผัดคุณสูตร พระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉกกนิบาต เพื่อให้เกิดการศึกษาวิเคราะห์อย่างกว้างขวาง อันจะเกิด

⁴ ที.สี. (ไทย) 9/375/157.

⁵ ม.ม. (ไทย) 13/451-453/569-572.

⁶ ที.ปา.อ. (ไทย) 78/28.

⁷ ม.ม. (ไทย) 13/205.

⁸ ม.อ. (ไทย) 14/136.

ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมชาวพุทธนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติให้เห็นประจักษ์ตาม และเกิดศรัทธา เลื่อมใส ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเกิดความเห็นแจ้ง⁹ ตามความเป็นจริง ว่าชั้น 5 ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน เห็นชั้นเป็นภัย เป็นสิ่งน่ากลัว เป็นโทษ เกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนด มุ่งปฏิบัติด้วยความวิริยะไม่ทอดอวย ปล่อยวางในสังขาร จนละสังโยชน์ตามลำดับ ทำให้บรรลุมรรคผล นิพพานได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต และยังพิสูจน์คำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ศึกษาและปฏิบัติย่อมรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อรู้แล้วก็สามารถนำไปอบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ トラบไคที่ยังมีผู้เจริญอริยมรรคมีองค์ 8 โดยเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐาน トラบนั้นย่อมมีผู้ที่เป็นอริยบุคคล ซึ่งจะทําให้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้า ยิ่งขึ้นไป

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาหลักธรรมและการบรรลุธรรมของ พระฝัดคุณะ ซึ่งกำลังเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปในปัจจุบันกำลังให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง และเป็นแนวทางในการศึกษาและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์เรื่อง “ศึกษาหลักธรรมและการบรรลุธรรมของ พระฝัดคุณะ” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 2 ข้อ คือ

1. เพื่อศึกษาเนื้อหาและหลักธรรมในการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ
2. เพื่อศึกษาการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมุ่ง ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาหลักธรรมและการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะในฝัดคุณ สุตระ ว่าด้วยเรื่องพระฝัดคุณะอาพาธ ซึ่งอาพาธหนักด้วยอาการไข้สูงจนเกิดทุกขเวทนารุนแรง พระพุทธเจ้าทรงเสด็จไปเยี่ยมและทรงแสดงธรรมเพื่อให้น้อมจิตเข้าสู่การปฏิบัติธรรม ต่อมาพระฝัด คุณะได้มรรณภาพแต่กลับมีอินทรีย์ผ่องใสมาก พระองค์ทรงพยากรณ์ว่าพระฝัดคุณะจะได้บรรลุ ธรรมโดยละโอรัมภาคียสังโยชน์ 5 และตรัสแสดงอานิสงส์ของการฟังธรรมว่าสามารถทำให้บรรลุ ธรรมได้ 6 ประการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบรรลุธรรมของพระฝัดคุณะ โดยวิเคราะห์ประกอบกับพระ สุตระอื่นๆที่กล่าวถึงภิกษุอาพาธแล้วได้ฟังธรรมจนบรรลุธรรมในลักษณะคล้ายๆกัน และวิธีการ ปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนาที่ทำให้บรรลุธรรมขณะที่อาพาธอยู่ แล้วนำมาสรุปบรรยายเชิงพรรณนา

⁹ ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) 11/257/217.

4. ผลการวิจัย

การบรรลุธรรมของพระปัจจุณะมีที่มาในปัจจุณสูตร อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต ทูตีย ปันณาสกั มหาวรรค เป็นพระสูตรว่าด้วยพระปัจจุณะอาพาธ มีอาการไข้หนักและมีทุกขเวทนากล้า พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปเยี่ยมและแสดงธรรม ซึ่งแจ่มใสน้อมปฏิบัติตาม และกระตุ้นให้มีกำลังใจให้อาจหาญร่าเริง แล้วพระองค์จึงเสด็จกลับไม่นานต่อมาพระปัจจุณะมรณภาพและมีอินทรีย์ผ่องใสมาก พระองค์จึงตรัสกับพระอานนท์ว่า ที่อินทรีย์ผ่องใสเพราะพระปัจจุณะละสังโยชน์ 5 ได้แล้ว เนื่องจากได้ฟังธรรม พิจารณาธรรมนั้นตาม และกล่าวถึงอานิสงส์ของการฟังธรรมและพิจารณาธรรมตามกาล มี 6 ประการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มภิกษุที่ยังไม่ได้ละสังโยชน์ 5 เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือ สาวก หรือ ตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆด้วยตนเอง สามารถละสังโยชน์ 5 ได้ และ 2) กลุ่มที่ละสังโยชน์ 5 ได้แล้วเมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือสาวก หรือตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆด้วยตนเองสามารถน้อมจิตไปในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลสอันยอดเยี่ยม (อรหัตตผล)

หลักธรรมที่พระปัจจุณะละได้แล้วจึงบรรลุธรรม คือโอรัมภาคียสังโยชน์ สังโยชน์เป็นกิเลสที่ผูกใจให้สัตว์โลกประกอบกรรมและรับผลแห่งกรรม เป็นเครื่องยังไปเกิดในภพภูมิต่างๆ วนอยู่ในวัฏสงสาร โดยสังโยชน์ 5 ประกอบด้วย 1) สักกายทิฏฐิ (ความเห็นว่าเป็นตัวของตน) มีลักษณะเห็นผิดยึดถือผิดอย่างสุดโต่ง ว่าโลกเที่ยง โลกไม่เที่ยง โลกมีที่ สุด โลกไม่มีที่ สุด ชีวะกับสรีระเป็นสิ่งเดียวกันหรือคนละอย่างกัน หลังจากตายแล้วตัวบุคคลนั้นเกิดหรือไม่เกิดอีก เห็นรูปนาม ชันธ 5 เป็นต้น ซึ่งเกิดจากทิฏฐิเจตสิกประกอบในจิต เพราะไม่ได้เห็น ไม่ได้สดับฟัง ไม่ได้พิจารณาธรรมจากอริยบุคคลหรือสัตบุรุษ จึงเห็นผิดยึดมั่นในชันธ 5 ว่าเป็นตัวตนเป็นของตน 2) วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) เคลือบแคลงสงสัยในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ สิกขา ส่วนอดีต ส่วนอนาคต ส่วนอดีต และส่วนอนาคต และปฏิเสธสมุปปาท มีความคิดเห็นไปต่าง ๆ เป็นสองแพร่งสองทาง คิดซัดส่ายไปลังเลใจ เกิดจากมีวิจิกิจฉาเจตสิกประกอบในจิต เหตุเกิดเพราะการไม่พิจารณาโดยแยบคายในอารมณ์ต่างๆ 3) สีสัพพตปรามาส (ความถือมั่นศีลพหุ) ยึดถือว่าคุณบุคคลจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ด้วย การอิงอาศัยเพียงการรักษาศีลและข้อประพฤติปฏิบัติที่ยังไม่ถูกต้องตามมรรคมีองค์ 8 โดยเกิดจากมีทิฏฐิเจตสิกประกอบในจิต เหตุเกิดเพราะไม่ได้เห็น ไม่ได้สดับฟัง ไม่ได้พิจารณาธรรมจากอริยบุคคลหรือสัตบุรุษ 4) กามฉันทะ (กามราคะ) ความยินดีพอใจ ติดข้อง ติดแน่นในอารมณ์ ติดใจในกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เหมือนขึ้นเนื้อที่ติดบนกระเบื้องร้อน ปรากฏเหมือนน้ำมันติดเปื้อนผ้า มีกามสุขเป็นเหตุชักนำเป็นไปด้วยอำนาจของตัณหา เกิดจากมีโลกเจตสิกประกอบในจิต เหตุเกิดเพราะการไม่พิจารณาอารมณ์โดยแยบคาย 5) ปฏิฆะ (พยาบาท) ความขัดเคือง คิดร้าย แค้นใจ ความไม่พอใจในอารมณ์ทั้งหลายที่มากระทบ คุร้ายกายใจหยาบกระด้างเหมือนงูพิษถูกตี อากัปกริยาและรูปแปรปรวนน่าเกลียดเหมือนยาพิษแผ่ซ่านไป เฝากายใจเหมือนไฟฟ้า ทำลายตนและ

ผู้อื่นเหมือนศัตรูที่ได้โอกาส เกิดจากมีโทษเจตสิกประกอบในจิต เหตุเกิดเพราะการไม่พิจารณาโดย
แยบคายในอารมณ์ที่ทำให้เกิดปฏิชะชัคเคื่อง

การศึกษาการบรรลุธรรมด้วยการการปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนาเพื่อให้เห็นตามความ
เป็นจริงในรูปนามหรือขั้น 5 เป็นสภาวะไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เห็นภัย เห็นโทษ เปื่อหน่ายในขั้น 5
ปล่อยวางในขั้น 5 น้อมจิตไปสู่นิพพาน และบรรลุความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย มีวิธีการปฏิบัติ
แบ่งเป็น 2 แนวคือ 1) สมถยานิก เป็นการเจริญสมถกรรมฐานให้เกิดฌานคือ รูปฌาน 4 อรูปฌาน 4
ก่อนแล้วจึงยกจิตขึ้นพิจารณาไตรลักษณ์เป็นวิปัสสนาภาวนา เจริญมรรคมีองค์ 8 ก็สามารถละ
สังโยชน์ 5 ได้ 2) วิปัสสนายานิก โดยการปฏิบัติพิจารณารูปนามให้เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จน
เกิดลำดับญาณ 16 มีนามรูปปริจเฉทญาณ เป็นต้น จนถึง มรรคญาณ ผลญาณ ปัจจเวกขณญาณ
บรรลุธรรมเป็นอริยบุคคล ตั้งแต่โสดาบัน สกทาคามี อนาคามี อรหันต์ ตามลำดับ

การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนามีสติปัญญา 4 ได้แก่พิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม สรูปลง
ที่มีสติระลึกรู้ในรูปนาม เป็นเครื่องมือทำให้ล้มโพชนงค์สมบุรณ์ ทำให้วิชาและวิมุตติ โดยมีสีลานุสส
ติ เป็นศีลวิสุทธิ เบื้องต้นจนครบวิสุทธิ 7 พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมให้พระผัดคุณะที่อาพาธ
ทุกขเวทนาแรงกล้าได้ฟัง ซึ่งหลักธรรมที่พระองค์ใช้สอนภิกษุผู้อาพาธจึงน่าจะเป็น สังญา 10
ประการ จากคิริमानนทสูตร นี่เป็นหลักสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับกระบวนการวิปัสสนาภาวนาใน
พระสูตรอื่นๆด้วย ด้วยการพิจารณาเวทนาอุปัสสนาสติปัญญา 4 พิจารณาขั้น 5 ด้วยอนิจจานุปัสสนา
ทุกขานุปัสสนา อนัตตานุปัสสนา วิปัสสนาญาณย่อมเกิด หยั่งลงล้มมัตตนิยาม หรือโลกุตตรมรรค
จนละโอรัมภาคียสังโยชน์ 5 ได้แก่ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิชะ ได้หมด
สิ้นก่อนที่จะมรณภาพ บรรลุเป็นอริยบุคคลพระอนาคามี ไปบังเกิดในชั้นพรหมสุทธาวาส แล้วจะ
ปรินิพพานในชั้นพรหมสุทธาวาสนั่นเอง

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงกล่าวถึงอานิสงส์ของการฟังธรรมและพิจารณาธรรมตามกาล มี 6
ประการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มภิกษุที่ยังไม่ได้ละสังโยชน์ 5 เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า
หรือ สาวก หรือ ตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆด้วยตนเอง สามารถละสังโยชน์ 5 ได้ และ 2) กลุ่มที่
ละสังโยชน์ 5 ได้แล้วเมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือสาวก หรือตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆ
ด้วยตนเองสามารถน้อมจิตไปในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลสอันยดยเยียม (อรหัตตผล) ดัง
ตัวอย่างเช่น พระวัคคลี พระฉนนะ พระเชมกะ เป็นต้น

5. สรุป

พระผัดคุณะอาพาธ มีอาการไข้หนักและมีทุกขเวทนากล้า พระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไป
เยี่ยมและแสดงธรรม ชี้แจงให้น้อมปฏิบัติตาม และกระตุ้นให้มีกำลังใจให้อาจหาญว่าเรจึง แล้ว
พระองค์จึงเสด็จกลับไม่นานต่อมาพระผัดคุณะมรณภาพและมีอินทรีย์ผ่องใสมาก พระองค์จึงตรัสกับ
พระอานนท์ว่า ที่อินทรีย์ผ่องใสเพราะพระผัดคุณะละสังโยชน์ 5 ได้แล้ว เนื่องจากได้ฟังธรรม

พิจารณาธรรมนั้นตาม หลักธรรมที่พระผัดคุณะจะได้แล้วจึงบรรลุดุธรรม คือโอรัมภาคิยสังโยชน์ ประกอบด้วย 1) สักกายทิฏฐิ (ความเห็นว่าเป็นตัวของตน) 2) วิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) เคลือบแคลงสงสัยในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ลิงขา ส่วนอดีต ส่วนอนาคต ส่วนอดีตและส่วนอนาคต และปฏิจสุมุปาบท 3) สีสัพพตปรามาส (ความถือมั่นศีลพรต) ยึดถือว่าบุคคลจะบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ด้วยการอิงอาศัยเพียงการรักษาศีลและข้อประพฤติปฏิบัติที่ยังไม่ถูกต้องตามมรรคมีองค์ 8 4) กามฉันทะ (กามราคะ) ความยินดีพอใจ ติดใจในกาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส 5) ปฏิฆะ (พยาบาท) ความขัดเคือง คิดร้าย แค้นใจ ในจิต พระผัดคุณะบรรลุดุธรรมด้วยการปฏิบัติสมถวิปัสสนาภาวนาเพื่อให้เห็นตามความเป็นจริงในรูปนาม เจริญสติปัฏฐาน 4 ได้แก่พิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม สรูปลงที่มีสติระลึกไว้ในรูปนาม เป็นเครื่องมือทำให้สัมโพชฌงค์สมบูรณ์ ทำให้วิชชาและวิมุตติ โดยมีสีลานุสสติ เป็นศีลวิสุทธิ เบื้องต้นจนครบวิสุทธิ 7 พระผู้มีพระภาคได้ทรงแสดงธรรมให้พระผัดคุณะที่อาพาธทุกขเวทนาแรงกล้าได้ฟัง ซึ่งหลักธรรมที่พระองค์ใช้สอนภิกษุผู้อาพาธจึงน่าจะเป็น สัจญา 10 ประการ จากคิริมานนทสูตร นี้เป็นหลักสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับกระบวนการวิปัสสนาภาวนาในพระสูตรอื่นๆด้วย ด้วยการพิจารณาเวทนานุสสนาสติปัฏฐานพิจารณาชั้น 5 ด้วยอนิจจานุสสนา ทุกขานุสสนา อนัตตานุสสนา วิปัสสนาญาณย่อมเกิด หยั่งลงสัมมัตตนิยาม หรือโลกุตตรมรรค จนละโอรัมภาคิยสังโยชน์ 5 ได้แก่ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีสัพพตปรามาส กามราคะ ปฏิฆะ ได้หมดสิ้นก่อนที่จะมรณภาพ บรรลุเป็นอริยบุคคลพระอนาคามีไปบังเกิดในชั้นพรหมสุทธาวาส แล้วจะปรินิพพานในชั้นพรหมสุทธาวาสนั่นเอง

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงกล่าวถึงอานิสงส์ของการฟังธรรมและพิจารณาธรรมตามกาล มี 6 ประการ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มภิกษุที่ยังไม่ได้ละสังโยชน์ 5 เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือ สาวก หรือ ตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆด้วยตนเอง สามารถละสังโยชน์ 5 ได้ และ 2) กลุ่มที่ละสังโยชน์ 5 ได้แล้วเมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า หรือสาวก หรือตรีกตรองธรรมที่ได้เคยฟังนั้นๆด้วยตนเองสามารถน้อมจิตไปในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอุปธิกิเลสอันยอดเยี่ยม (อรหัตตผล)

6. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาหลักธรรมและแนวทางการบรรลุดุธรรมของพระผัดคุณะ เป็นหัวข้อที่น่าสนใจมากเพราะในช่วงเวลาปัจจุบันนี้มีประชาชนสนใจนำเอาหลักวิธีการปฏิบัติตนขณะเจ็บป่วยหนักใกล้ตาย โดยการให้ผู้ป่วยฟังธรรม เช่น สัจญา 10 สติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีเกิดประโยชน์กับผู้ป่วยปล่อยวางความวิตกกังวล พิจารณาชั้น 5 ตามความเป็นจริงว่า ไม่เที่ยง ต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา และบังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ของเรา เป็นต้น ก็ทำให้จิตใจสงบและอาจจะทำตามคำแนะนำของเสียงธรรมะโดยการเจริญสติปัฏฐาน เช่น เวทนานุสสนา อานาปานสติ ย่อมเกิดประโยชน์ทั้งผู้ป่วยและผู้เฝ้าคนป่วย นอกจากนี้ยังช่วยแบ่งเบางานดูแลผู้ป่วยได้เพราะเมื่อผู้ป่วยสงบกายใจ อาการทรมานทุรายเจ็บป่วยก็น้อยลง ไม่รบกวนผู้เฝ้าคนไข้และเจ้าหน้าที่ พยาบาล แพทย์ ส่วนกรณีปรากฏว่าเมื่อตาย

แล้วมีศพของคนตายบางศพมีผิวสีเหลืองแปลกจากศพอื่น แล้วจะยืนยันพยากรณ์ว่าผู้ตายละสังโยชน์ 5 ได้แล้วนั้น ไม่ควรนำมากล่าวอ้างเพราะมีแต่พระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ทรงยืนยันพยากรณ์การบรรลุธรรมเฉพาะของแต่ละบุคคลเท่านั้น สาเหตุที่ตัวเหลืองมีมากมายแม้ทางการแพทย์จะระบุว่าเป็นโรคอะไร เหลืองเพราะสาเหตุใดก็ยังคงต้องตรวจเลือด ปัสสาวะ อวัยวะ หรือผ่าชันสูตร นำมาวินิจฉัยตามหลักการแพทย์ ไม่ใช่แค่ดูภายนอกเพียงอย่างเดียว ซึ่งยังต้องใช้กระบวนการตรวจอย่างถูกต้อง แต่การพยากรณ์ว่าละสังโยชน์ได้แล้วนั้นแสดงว่าผู้กล่าวเช่นนั้นมีความหยั่งรู้เท่าพระพุทธเจ้า ซึ่งน่าจะเป็นการรอดอุตตริมนุสสรธรรม ซึ่งหน่วยงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น มหาเถรสมาคม มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นต้น ควรเข้ามาดูแลตรวจสอบ และนอกจากนี้การศึกษาเล่าเรียนของภิกษุสามเณรย่อหย่อน ไม่ค่อยสนใจศึกษาพระไตรปิฎก แต่ไปสนใจในเรื่องความเจริญทางโลก ความรู้ในปริยัติจึงไม่แตกฉาน ไม่สามารถที่จะเผยแผ่คำสอนของพระพุทธองค์ในระดับปัญญาชั้นสูงได้ การแสดงธรรมก็เน้นไปในเรื่องชักชวนให้ประชาชนทำทานต่างๆ ปลุกเสกเครื่องรางของขลัง หลอกหลวงชาวบ้านให้หลงเชื่อมงายในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ไม่ทำให้เกิดปัญญา จึงถูกโจมตีจากประชาชนและศาสนาอื่นๆ จึงควรที่จะสนับสนุนให้ประชาชนศึกษาพระไตรปิฎก หนังสือธรรมะที่ถูกต้อง และฝึกปฏิบัติเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐานกันให้กว้างขวางขึ้น อันจะเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมชาวพุทธนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติตามให้เห็นประจักษ์ตาม และเกิดศรัทธาเลื่อมใส ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาเกิดความเห็นแจ้ง ตามความเป็นจริง ว่าชั้น 5 ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน เห็นชั้นเป็นภัย เป็นสิ่งน่ากลัว เป็นโทษ เกิดความเบื่อหน่ายคลายกำหนด มุ่งปฏิบัติด้วยความวิริยะไม่ทอดทิ้ง ปลอ่ยวางในสังขาร จนละสังโยชน์ตามลำดับ ทำให้บรรลุมรรคผล นิพพานได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต และยังพิสูจน์คำสอนของพระพุทธเจ้า ผู้ศึกษาและปฏิบัติย่อมรู้ได้ด้วยตนเอง เมื่อรู้แล้วก็สามารถนำไปอบรมสั่งสอนผู้อื่นได้ ตราบใดที่ยังมีผู้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน เจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ตราบนั้นย่อมมีผู้ที่เป็นอริยบุคคล ซึ่งจะทำให้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป



เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____. **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, 2553.

พระพุทฺธโชสเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสเถระ) กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด ,ครั้งที่ 10 ,2554 .

